МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ

Кафедра менеджменту

«Допущено до захисту»
«____» _____20___ р.

Завідувач кафедри, к.е.н., доцент
_____Наталія ВЕРНЮК

КВАЛІФІКАЦІЙНА (ДИПЛОМНА) РОБОТА

БАКАЛАВРА

«ОРГАНІЗАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ ПП «ПЕРЛИНА ТІКИЧА» УМАНСЬКОГО РАЙОНУ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ»

Виконав: студент 4 курсу, групи 41з-м
спеціальності 073 «Менеджмент»
МОРОЗ Іван Олександрович

Керівник: к.е.н., доцент
ЖМУДЕНКО Вікторія Олександрівна

Умань – 2025

ЗМІСТ

ВСТУП 6

РОЗДІЛ 1. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ ПРОЦЕСІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ..... **Ошибка! Закладка не определена.**

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТАНУ РЕСУРСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В ПП «ПЕРЛИНА ТІКИЧА» ..... **Ошибка! Закладка не определена.**

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ 36

ВИСНОВКИ ..... **Ошибка! Закладка не определена.**

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 55

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В умовах цифрової трансформації економіки та зростаючої конкуренції на аграрному ринку особливої ваги набуває ефективне управління на основі достовірної, оперативної та аналітичної інформації. Аграрні підприємства, зокрема приватні, потребують якісного інформаційного забезпечення, яке дозволяє приймати обґрунтовані управлінські рішення, підвищувати продуктивність, знижувати витрати й оптимізувати використання ресурсів. ПП «Перлина Тікича» – типовий представник малого аграрного бізнесу, діяльність якого значною мірою залежить від рівня організації внутрішнього обліку, збору, обробки та аналітики інформації. Саме тому удосконалення системи інформаційного забезпечення управління в такому підприємстві є актуальним напрямом дослідження, що відповідає сучасним викликам аграрного сектору України.

Значну увагу питанням теоретичного та практичного застосування інформації а підприємництві приділено в наукових працях як відомих зарубіжних науковців, так і в роботах вітчизняних дослідників. Міжнародні класичні наукові напрацювання в формуванні ефективних моделей управління інформацією в підприємництві здійснено в роботах таких видатних дослідників як П. Баан , Г. Бауман, К. Бахаруддін, Н. Кассім, С. Нордін, Дж. Захман, С. Марінко, Г. Мінцберг, М. Портер, В. Юппін, і багато ін. Серед українських науковців дана проблематика висвітлена в значній кількості досліджень таких науковців як Бебик В., Денисенко М., Коваленко О., Мазур В. , Мурашко І., Поплавська Ж., Прус Л., Феєр О., Хаустова К., Густі С. та інші. Проблематиці інформаційного забезпечення управління в аграрному секторі присвячені праці таких вітчизняних і зарубіжних науковців: Г.В. Підлісецький – досліджував організаційно-економічні аспекти інформаційного забезпечення сільськогосподарських підприємств. О.В. Бутинец – розглядав питання бухгалтерського обліку як основного джерела інформації для управління. Т.П. Шевчук – аналізувала розвиток

автоматизованих інформаційних систем в аграрному бізнесі. М.І. Мельник – досліджував проблеми управління аграрними підприємствами на основі сучасних інформаційних технологій. A. Laudon, J. Laudon (США) – автори відомих праць з інформаційних систем управління, які заклали основи підходів до проектування й удосконалення IT-інфраструктури в бізнесі.P. Drucker – відомий своїми дослідженнями в галузі теорії управління, де наголошував на важливості інформації для прийняття ефективних рішень.

Не зважаючи на значний обсяг наукових досліджень інформаційного забезпечення підприємницької діяльності, швидкі зміни інформаційного середовища та людства в цілому вимагають постійного додаткового вивчення даної проблематики.

Метою дипломної роботи є розробка та обґрунтування шляхів удосконалення організації інформаційного забезпечення процесу управління ПП «Перлина Тікича» з урахуванням специфіки його діяльності та сучасних технологічних рішень.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання:

- розкрити теоретичні основи інформаційного забезпечення процесу управління на підприємствах аграрного сектору;
- провести аналіз організаційно-економічної діяльності ПП «Перлина Тікича»;
- дослідити існуючий стан інформаційного забезпечення управлінської діяльності на підприємстві;
- виявити проблеми та недоліки в поточній системі інформаційного забезпечення;
- запропонувати напрями удосконалення інформаційної системи управління підприємством, зокрема з використанням цифрових технологій;
- оцінити ефективність впровадження запропонованих заходів для підвищення якості управління.

Об’єктом дослідження є процес управління діяльністю приватного підприємства «Перлина Тікича».

Предметом дослідження виступають методи, інструменти та організаційні підходи до формування й удосконалення інформаційного забезпечення управлінської діяльності аграрного підприємства.

У процесі написання дипломної роботи були використані такі наукові методи: монографічний метод – для аналізу наукових джерел, нормативних документів та узагальнення теоретичних підходів до організації інформаційного забезпечення управління; аналіз і синтез – для вивчення структури, функцій та принципів інформаційного забезпечення управлінських процесів на аграрному підприємстві; порівняльний аналіз – з метою виявлення переваг і недоліків різних інформаційних систем, що використовуються в управлінні сільськогосподарськими підприємствами; економіко-статистичний метод – для обробки показників діяльності ПП «Перлина Тікича» та оцінки ефективності інформаційного забезпечення; графічний метод – для візуалізації результатів аналізу, тенденцій розвитку підприємства та інформаційних потоків; системний підхід – для комплексного розгляду інформаційного забезпечення як цілісного процесу, що поєднує облік, аналіз, контроль та прийняття рішень; метод моделювання – для розробки пропозицій з удосконалення інформаційної системи управління на підприємстві.

Під час дослідження було використано наукові статті з періодичних видань, монографії вітчизняних і зарубіжних дослідників, аналітичні звіти, статистичні дані, фінансову звітність підприємства та інформацію з Інтернет-ресурсів.

Результати проведеного дослідження дозволять вітчизняним підприємствам: удосконалити інформаційне забезпечення управлінських процесів, що сприятиме підвищенню ефективності прийняття рішень на всіх рівнях менеджменту; оптимізувати документообіг та інформаційні потоки в межах підприємства, зменшивши витрати часу і ресурсів на обробку

інформації; впровадити сучасні інформаційні системи управління, адаптовані до потреб аграрного сектору; забезпечити оперативний доступ до достовірної управлінської інформації, що дозволить швидко реагувати на зміни зовнішнього і внутрішнього середовища; підвищити рівень контролю та аналітики за основними виробничими й фінансовими показниками; закласти основу для цифрової трансформації підприємства, що є актуальним у контексті розвитку агроінновацій і конкуренції на ринку; покращити стратегічне планування та управління ресурсами, зокрема за рахунок точніших прогнозів і моделей.

Керівництвом ПП «Перлина Тікича» було розглянуто пропозиції та рекомендації даної дипломної роботи, і планується їх використання для покращення інформаційного забезпечення управлінських процесів, що сприятиме підвищенню ефективності прийняття рішень.

РОЗДІЛ 1
ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ ПРОЦЕСІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У сучасних умовах глобалізації інформатизація набула статусу одного з ключових чинників розвитку суспільства. Ефективна система управління підприємствами сьогодення неможлива без своєчасного та комплексного інформаційного забезпечення всіх аспектів діяльності як у внутрішньому, так і в зовнішньому середовищі. Раціонально організована система інформаційного супроводу управлінських процесів сприяє суттєвому підвищенню обґрунтованості управлінських рішень та посиленню контролю за їхньою своєчасною та ефективною реалізацією.

Наявність якісної інформаційної підтримки дозволяє значно знизити рівень рутинного навантаження на управлінський персонал і водночас підвищити оперативність та достовірність оцінки поточного стану підприємства. Раціональне використання інформації стає важливою умовою формування конкурентних переваг бізнесу. Особливістю сучасних інформаційних ресурсів є їхня динамічність, що потребує гнучкості управлінських рішень і впровадження новітніх комунікаційних технологій.

Стрімкий розвиток інформаційного суспільства й широке впровадження комп'ютерних комунікацій обумовили необхідність швидкої трансформації підходів до оперування інформацією. Виникла потреба в створенні інноваційної системи управління інформаційними потоками підприємств, яка б повноцінно відображала всі елементи їхньої діяльності й відповідала стратегічним цілям ефективного менеджменту. Особливо важливою є роль інформації в умовах соціально-економічної нестабільності, коли здатність до оперативного та адекватного реагування на внутрішні та зовнішні виклики стає критичною умовою стабільності, розвитку й виживання підприємства [3].

В умовах війни для України інформаційне забезпечення підприємницької діяльності набуло статусу одного з ключових чинників її збереження та подальшого функціонування. Формування дієвої системи інформаційного супроводу управлінських процесів у національному бізнесі повинно враховувати не лише соціально-економічні потрясіння, які переживає держава, але й загальний кризовий стан економіки та високі ризики підприємницької діяльності. Військові дії зумовили появу специфічної моделі використання інформаційних ресурсів, що потребує нових підходів до дослідження цього процесу з урахуванням сучасних умов і викликів.

На сьогодні система інформаційного забезпечення підприємництва стала окремою сферою управлінської діяльності, яка відповідає за збір, аналіз та напрямки використання як внутрішньої, так і зовнішньої інформації, що впливає на діяльність підприємств. Особливого значення набуває подальше наукове дослідження цієї теми саме в умовах воєнного часу, коли інформація має стратегічну вагу в системі економічного управління.

Сучасні умови потребують перегляду підходів до інформаційного забезпечення, оновлення його концептуальних засад та управлінських орієнтирів. Це спонукає до активного продовження наукового пошуку в цьому напрямку. Інформація відіграє провідну роль у системі економічних відносин сучасного суспільства. Більшість науковців розглядає поняття «інформаційне забезпечення підприємства» як процес, що охоплює забезпечення всіх напрямів діяльності організації актуальною, достовірною й цільовою інформацією, яка сприяє ефективному прийняттю управлінських рішень, реалізації управлінських функцій і досягненню стратегічних цілей. Таким чином, ефективність сучасної системи управління підприємством безпосередньо залежить від якості та багатогранності інформаційного забезпечення, що виступає основою стабільності, розвитку й адаптивності бізнесу в умовах постійних змін [31].

Категорія інформаційного забезпечення частіше всього трактується як наявність та можливості до застосування інформації, котра необхідна для здійснення управління всіма процесами в діяльності підприємства, котра міститься в базах даних та спеціалізованих інформаційних системах (рис.1.1).

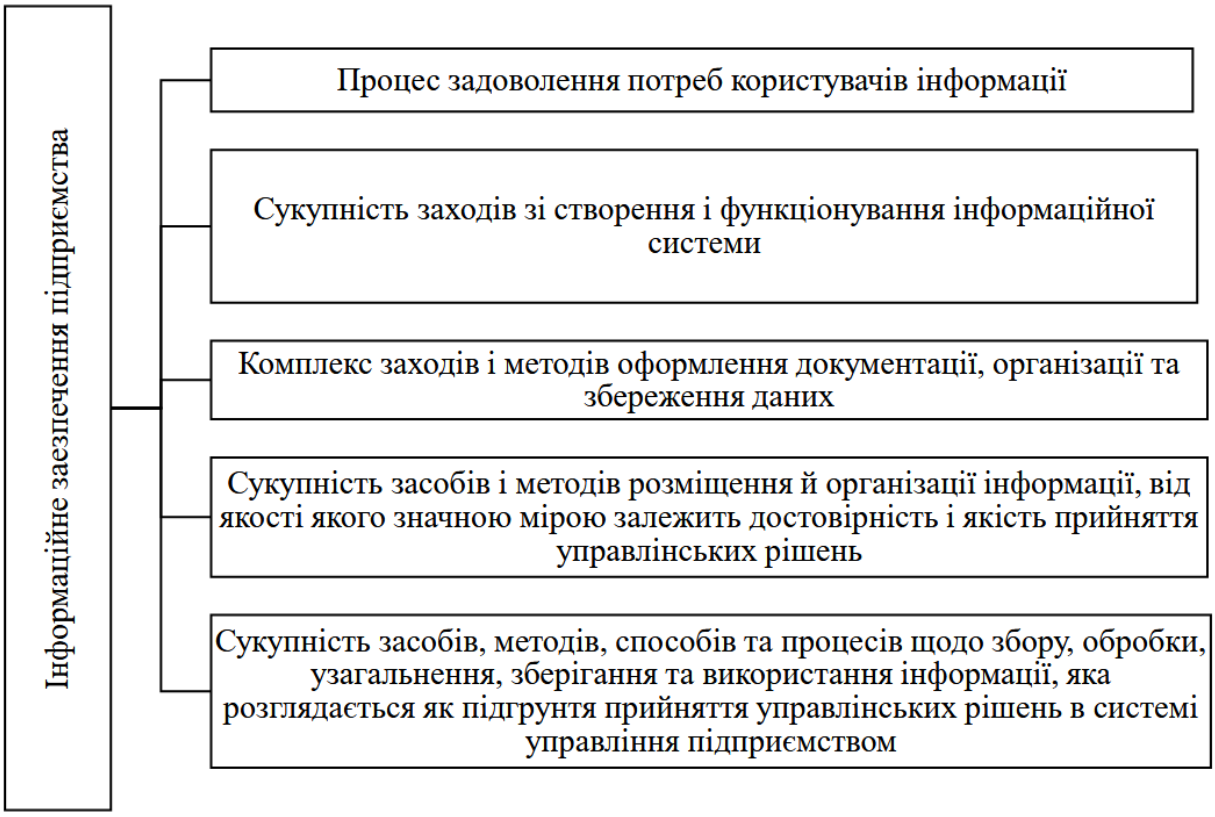

Рисунок 1.1. Підходи щодо визначення сутності поняття «інформаційне забезпечення підприємства» [25]

Основними підходами до визначення поняття інформаційного забезпечення серед науково-економічних досліджень є наступні варіанти його трактування: 1) як особливе інформаційне обслуговування процесів управління; 2) як системи заходів, спрямованих на створення розгалуженого багаторівневого інформаційного середовища в процесах управління; 3) як особливої сукупності специфічних дій через надання потрібної для управлінської діяльності багатосторонньої інформації стосовно внутрішнього та зовнішнього середовища на основі процедур та з визначеною періодичністю [2; 4; 10].

Значна різноманітність в позиціях наукового трактування категорії інформаційного забезпечення підприємницької діяльності говорить, як про складність даного явища, так і про відсутність загального узгодженого системного підходу в його методологічному застосуванні. З нашої точки зору, інформаційне забезпечення варто розглядати як комплекс зовнішніх та внутрішніх потоків інформації, котрі застосовуються в процесах управління підприємством. Вся сукупність даних, їх пошук, отримання, обіг, організацію її застосування, введення, обробки, аналізу, відображення й накопичення, а також розподіл та застосування в межах компетенції управлінців та виконавців діючого підприємства.

Здійснення збору, обробки, зберігання, передачі й проведення аналізу всієї інформації, та формування й використання необхідних в роботі підприємства інформаційних систем виступають головними складовими інформаційного забезпечення. Вони взаємодіють між собою, забезпечуючи ефективне управління організацією через оптимальне використання інформації (рис. 1.2).

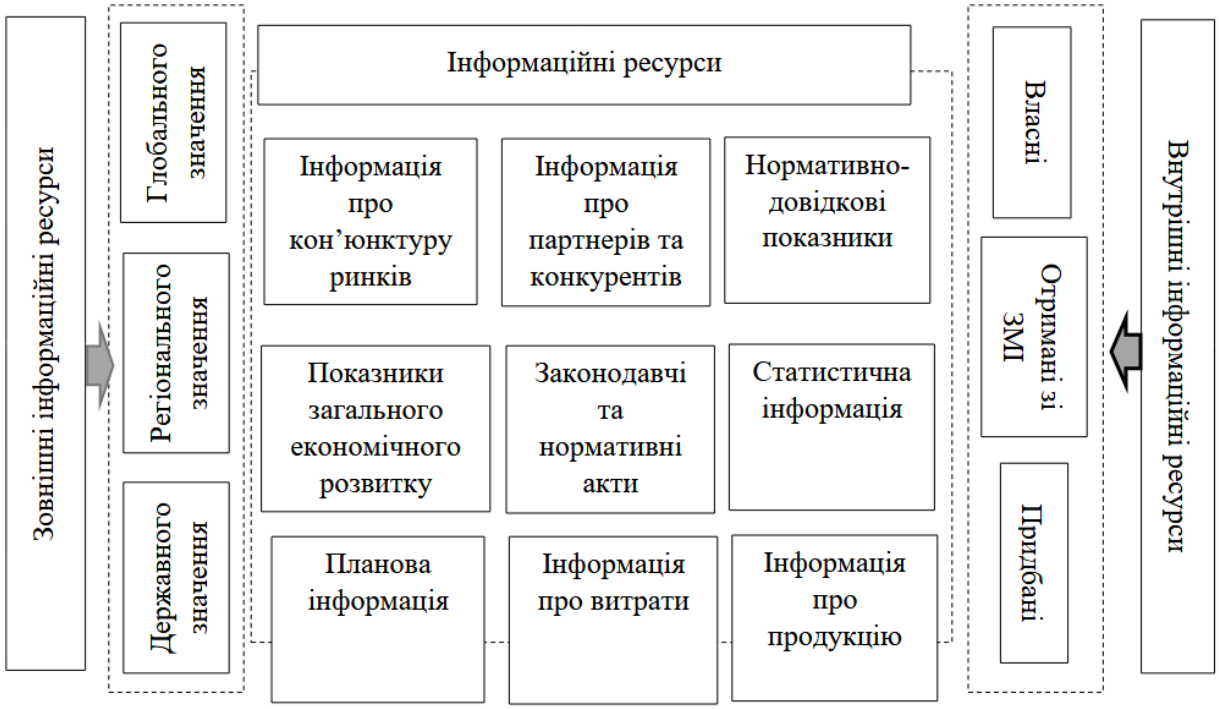

Рисунок 1.2. Класифікація інформаційних ресурсів підприємства [7]

Зауважимо, що якість інформації впливає на ефективність реалізації управлінського процесу, адже чим вищі якісні критерії інформації, тим кращі можливості менеджерів приймати оптимальні управлінські рішення. Компоненти всіх інформаційних елементів взаємодіють між собою, формуючи вхідні й вихідні, а також внутрішні потоки інформації, починаючи з її збору та обробки та закінчуючи її аналізом та застосуванням в усіх процесах діяльності підприємства.

Управління сучасним інноваційним інформаційним забезпеченням діяльності підприємств вимагає глибокого розуміння як особливостей інформаційних потреб організації, так і рівня підготовки працівників до роботи з інформаційними технологіями та комунікаційними системами. Сучасні умови змушують кожного співробітника володіти високим рівнем навичок у сфері обробки, передачі інформації та комунікаційної взаємодії в межах підприємства [16].

Швидко змінюване економічне середовище потребує впровадження інноваційних систем інформатизації, що передбачає створення ефективної мережі інформаційних комунікацій як одного з основних інструментів забезпечення інноваційної активності підприємств. Ключовими факторами, які сприяють формуванню результативної інформаційної системи, є зростання продуктивності праці, прискорення обміну даними із зовнішніми партнерами та клієнтами, підвищення ефективності управлінських витрат і організація оперативної взаємодії між підрозділами.

Чітко налагоджені інформаційні канали сприяють глибшому розумінню внутрішніх процесів за рахунок оперативного і достовірного обміну даними. При створенні ефективної моделі інформаційного забезпечення необхідно враховувати як зовнішнє середовище функціонування підприємства, так і його внутрішню структуру та специфіку інформаційних потоків.

Досягнення належного рівня інформаційного забезпечення, як в межах підприємства, так і за його межами, можливе завдяки впровадженню комплексної багаторівневої системи комунікацій, яка враховує

різноманітність і складність внутрішніх, зовнішніх та змішаних потоків інформації.

Сучасна система інформаційного забезпечення підприємницької діяльності – це багатокомпонентний процес, що базується на інноваційних технологіях і принципах багаторівневої обробки, передачі й аналізу великих обсягів даних. До основних складових загальної інформаційної системи управлінських рішень належать: наявні інформаційні ресурси, використовувані інформаційні технології та технічні засоби обробки інформації, включаючи відповідне програмне забезпечення [18].

Інформаційне забезпечення сучасного підприємництва охоплює процеси збору, обробки, зберігання, передачі й аналізу даних, а також розробку й впровадження спеціалізованих інформаційних систем. Варто враховувати, що підприємства постійно діють в умовах змін у економічній, технологічній, інноваційній, політичній та регуляторній сферах, що потребує постійного оновлення інформаційних рішень.

Створюючи та розвиваючи актуальну до вимог нинішнього часу систему інформаційного забезпечення для діяльності підприємства, варто враховувати сучасні стандарти інформатизації бізнесу та наступні рівні розвитку.

По-перше, необхідно впроваджувати базові інформаційні системи, котрі забезпечують інформаційні потоки в облікованому секторі підприємства (бухгалтерський, фінансовий, клієнтський, ресурсний, оплата праці) та в секторі організації та управління діяльністю підприємства. Така система забезпечує автоматизацію базових операцій та оцінює результативність діяльності й формує інформацію щодо якості виконання основних завдань підприємства.

По-друге, проводиться в ході роботи оптимізація та розширення функціональності інформаційних потоків та здійснення інформаційного забезпечення. Базові системи інформаційного забезпечення вдосконалюються та розширюють спектр свого застосування, інтегруються

між собою, узгоджуються, впливаючи на стратегічне планування, аналіз й прийняття рішень організації.

По-третє, інформаційна система вимагає постійної цифрової трансформації відповідно до нових технології, таких як діджиталізація діяльності, використання штучного інтелекту (AI), застосування Інтернету речей (IoT), автоматизація здійснення бізнес-процесів.

По-четверте, формування системи захисту інформаційних потоків підприємства від кіберзагроз та можливих втрат від витоків даних. Захист інформаційних потоків має спиратись на сучасні технології та обробки даних з використанням нормативно-правових інструментів та інновацій кібернетичного простору [11].

Відповідно, система інформаційного забезпечення для кожного підприємства має як внутрішнє, так і зовнішнє коло інформаційних потоків, котрі взаємодіють між собою, але виконують кожен свої особливі функції в діяльності підприємства. Виділені нами на рис. 1.3 сектори інформаційного забезпечення, впливають на діяльність підприємства, а не лише формують його внутрішню структуру.

Рис. 1.3. Сектори інформаційного забезпечення підприємства на зовнішньому та внутрішньому рівні його діяльності [5]

Система інформаційного забезпечення має розвивати як внутрішні інформаційні потоки підприємства, котрі розкривають всі аспекти його

господарської діяльності, так і зовнішні, котрі забезпечують взаємодію з усіма складовими суспільного середовища: державним управлінням, ринковим середовищем, соціальною сферою та інноваційним розвитком.

Місце й роль кожної організації визначається не лише бізнесовою інформацією для забезпечення отримання нею прибутків через створення високого рівня конкурентоспроможності (визначення позиціювання організації та її сегмент на ринку, рівня конкуренції, клієнтської та партнерської бази, оцінка динаміки та ситуації на ринку), але й через нормативно-правову інформацію щодо взаємодії з державними органами управління, а також через реалізацію соціальних функцій підприємства відповідно до суспільного середовища [18].

Особливу роль інформаційне забезпечення діяльності підприємства відіграє в розвитку його діяльності за умов стрімкого сучасного науково-технічного прогресу. Це стосується не лише використання сучасних інформаційних систем в отриманні, накопиченні, обробці та аналізові інформаційних потоків відповідно до діяльності організації, а й впровадження нових технологій в саму роботу підприємства, а також в систему управління трудовим колективом.

Діяльність підприємств України в умовах воєнного часу вимагає особливої уваги до застосування інформації в ньому. Відповідно, формуючи сучасну систему інформаційного забезпечення діяльності підприємств варто враховувати наступні фактори, котрі впливають на якість роботи з інформацією під час війни в країні:

1. Забезпечення достовірності та точності, відповідно до чого варто використовувати лише дані, котрі є перевіреними та своєчасними фактами.

За воєнного стану найбільш доцільно використовувати офіційні джерела інформації, в першу чергу, стосовно законодавчих змін та державних програм.

2. Постійне оновлення та застосування оперативної інформації, відповідно до специфіки змінюваних умов економічної діяльності для кожного регіону країни, ситуації в зовнішньому середовищі організації та особливостей внутрішньої організації її діяльності.

3. Повнота використовуваної інформації має бути максимальною, щоб висвітлювати всі аспекти діяльності відповідно до проблем, що стоять перед підприємством, котре діє в умовах війни.

4. Варто виділяти основні інформаційні потоки та формувати їх концентрований потік. Саме концентрація на проблемах підприємства, оцінка інформації має визначати її цінність з позиції можливого практичного значення та впливу на діяльність компанії.

5. Максимальний розвиток діджиталізації інформаційних потоків з формуванням ефективної системи їх захисту, що не дозволяє використати дані фірм в інтересах ворога [18].

Лише правильне застосування інформації сприяє максимальному підвищенню ефективності підприємницької діяльності через прийняття обґрунтованих рішень відповідно до умов роботи підприємства й досягнення поставлених нею стратегічних цілей. Забезпечення стабільних потоків інформації в векторах їх формування, накопичення, обробки, застосування й передачі має носити систематичний та організований характер таким чином, щоб вона оптимально відповідала специфіці діяльності кожної організації. Якість та стабільність потоків інформації виступає ключовим аспектом сучасного бізнесу.

Воєнні виклики для інформаційного забезпечення діяльності підприємств України вимагають такого застосовуваних технологій, при котрому реалізуються, як завдання з ефективного функціонування інформаційних потоків організації, так і виконується наскрізний пошук всіх необхідних для нього даних.

Сучасна інформаційна система підприємств воєнного часу забезпечує як інтеграцію бізнес-процесів, так і інтерактивну взаємодію працівників з

керівниками. Вона визначає можливості з забезпечення максимальної ефективності процесів комунікації організації з внутрішніми елементами та зовнішнім її середовищем шляхом застосування інноваційних комунікаційних засобів. Окрім того, особливим її завданням в умовах воєнного стану в країні стає забезпечення захисту даних в процесі використання інформаційно-комунікаційних технологій, забезпечення їх надійності, формування максимальної інформаційної безпеки [21].

В цілому, на сьогодні впровадження інформаційних технологій є важливою умовою розвитку сільськогосподарських підприємств.

З кожним роком інформатизація вітчизняних та закордонних підприємств зростає. Згідно з Варналій З. С., рівень інформатизації вітчизняних підприємств був вкрай низьким. Причинами цього слугували економічні проблеми країни та загалом відсутність бажання сільськогосподарських підприємств впроваджувати сучасні технології. Станом на сьогодні рівень інформатизації покращився, однак важко сказати, що він на достатньому рівні, тож і на сьогодні існує необхідність поступового вдосконалення рівня інформатизації сільськогосподарських підприємств [10].

Основними проблемами, які наразі перешкоджають повноцінне впровадження інформаційних технологій аграрними підприємствами, згідно з Н. Горобець, є [14]:

– недостатнє мережеве покриття;

– низький рівень комп’ютерної грамотності працівників підприємства;

– відсутність єдиних онлайн платформ та стандартизації процесу обміну даними;

– несумісність технологій обміну даними;

– недостатній рівень економічного розвитку окремих підприємств, що ускладнює витрати на інформатизацію.

Втім, підкреслимо, що інформатизація сільськогосподарського підприємства надає йому низку переваг [2; 6]:

– збільшення ефективності діяльності підприємства;
– зростання продуктивності праці;
– зростання конкурентоспроможності;
– покращення рівня безпеки підприємства;
– забезпечення інноваційного розвитку
– вдосконалення процесу виробництва продукції;
– мінімізація витрат на виробництво та реалізацію продовольства;
– вдосконалення процесів, пов'язаних з управлінням діяльністю підприємства тощо.

Важливою перевагою інформатизації сільськогосподарських підприємств є те, що сучасні технології дають можливість зменшити витрати на виробництво, завдяки чому існує можливість максимізувати прибуток.

Можливим способом забезпечення мінімізації витрат є якісне управління витратами підприємства, що, на нашу думку, має здійснюватися шляхом створення системи інформаційного забезпечення управління витратами підприємств у аграрному секторі. З огляду на це, важливо розглянути особливості управління витратами на підприємстві, що здійснює діяльність у даній сфері [9].

Таким чином, згідно з Бруханським Р., управління витратами на підприємстві є однією з підсистем системи управління підприємством, яка забезпечує раціональне використання ресурсів підприємства та дозволяє максимізувати віддачу від їх використання [7].

Організаційними підсистемами системи управління витратами є:

– пошук і виявлення факторів економії ресурсів;
– планування витрат за видами;
– облік й аналіз витрат
– стимулювання економіки ресурсів і зниження витрат.

Окрім цього, основними складовими системи управління витратами є: планування витрат, регулювання витрат, облік та аналіз. Відповідно, система інформаційного забезпечення управління витратами на підприємстві має враховувати усі складові процесу управління витратами та спрямовуватись на вдосконалення цих складових, завдяки чому процес управління буде значно ефективнішим [14].

Разом з тим, управління витратами сільськогосподарського підприємства включає [14]:

– розробку внутрішніх стандартів системи управління витратами;
– організацію внутрішнього обліку витрат;
– побудову взаємопов'язаної системи бюджетів;
– організацію ефективної системи контролю виконання бюджетів;
– створення аналітичного центру як основного джерела управлінської інформації.

Отже, управлінські процеси в сучасному аграрному підприємстві неможливі без належного рівня інформаційного забезпечення. В умовах постійних змін зовнішнього середовища, конкурентного тиску та зростаючих вимог до ефективності господарювання, оперативне, достовірне та повне інформаційне забезпечення стає ключовим фактором успішної підприємницької діяльності. На прикладі ПП «Перлина Тікича» можна зробити висновок, що ефективне функціонування підприємства базується на раціонально організованій системі управління, яка тісно пов'язана з інформаційними потоками. Важливе значення мають як внутрішні, так і зовнішні джерела інформації, що забезпечують прийняття обґрунтованих управлінських рішень. У процесі аналізу встановлено, що підприємство активно використовує наявні ресурси, зокрема земельні, трудові та матеріальні, орієнтується на підвищення економічної ефективності, що позитивно впливає на загальні результати діяльності. Водночас, для подальшого удосконалення управлінських процесів доцільно впроваджувати сучасні цифрові технології та автоматизовані системи обробки даних, що

дозволить прискорити прийняття рішень, мінімізувати ризики та підвищити конкурентоспроможність підприємства. Таким чином, інформаційне забезпечення є фундаментом для планування, контролю, аналізу та прогнозування, і його вдосконалення повинно залишатися пріоритетним напрямом розвитку підприємства.

РОЗДІЛ 2
АНАЛІЗ СТАНУ РЕСУРСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В ПП «ПЕРЛИНА ТІКИЧА»

ПП «Перлина Тікича» приватне аграрне підприємство, засноване з метою ведення сільськогосподарської діяльності, яке розміщене в селищі Буки Уманського району Черкаської області. Було зареєстровано 18.11.2010 року, має розмір статутного капіталу 50 000,00. Підприємство має сучасну технічну базу, розвинену інфраструктуру, штат кваліфікованих працівників. Основними напрямами господарювання підприємства є:

- вирощування зернових і технічних культур (пшениця, ячмінь, кукурудза, соняшник);
- тваринництво (вирощування ВРХ та свиней);
- надання послуг з обробітку ґрунту та збирання врожаю;
- первинна переробка і зберігання сільськогосподарської продукції.

Керівником підприємства є Підлубний Олександр Вікторович. Управлінська структура підприємства є лінійно-функціональною, що дозволяє чітко розподіляти повноваження і відповідальність між працівниками. Права і обов’язки засновника та основні положення господарської діяльності підприємства закріплені у статуті, що затверджений Загальними Зборами. ПП «Перлина Тікича» у своїй діяльності керується чинним законодавством, установчим договором, статутом, а також іншими законодавчими актами.

ПП «Перлина Тікича» розташоване в центральній частині Лісостепової зони, яка характеризується помірно континентальним кліматом: спекотне літо та відносно м’яка зима створюють сприятливі умови для ведення сільського господарства. Середньорічна температура становить приблизно +6,8 °C, у найхолоднішому місяці – січні середня температура сягає -5,8 °C, а в найтеплішому – липні +19,4 °C. Кількість опадів за рік становить від 510 до 560 мм. Основні ґрунти на території господарства – це опідзолені та типові чорноземи, які мають високий агровиробничий потенціал. Крім сприятливих

природно-кліматичних умов, підприємство має вигідне економіко-географічне положення. Воно знаходиться поблизу основних ринків збуту сільськогосподарської продукції та має зручні транспортні зв'язки як автомобільного, так і залізничного сполучення, що спрощує логістику поставок.

Результативність діяльності аграрного підприємства значною мірою залежить від його внутрішньої організації. Чітка та ефективна організаційна структура є ключовим фактором у забезпеченні злагодженої роботи всіх підрозділів, що, у свою чергу, безпосередньо впливає на фінансові результати підприємства. Організаційна структура ПП «Перлина Тікича» представлена на рисунку 2.1.

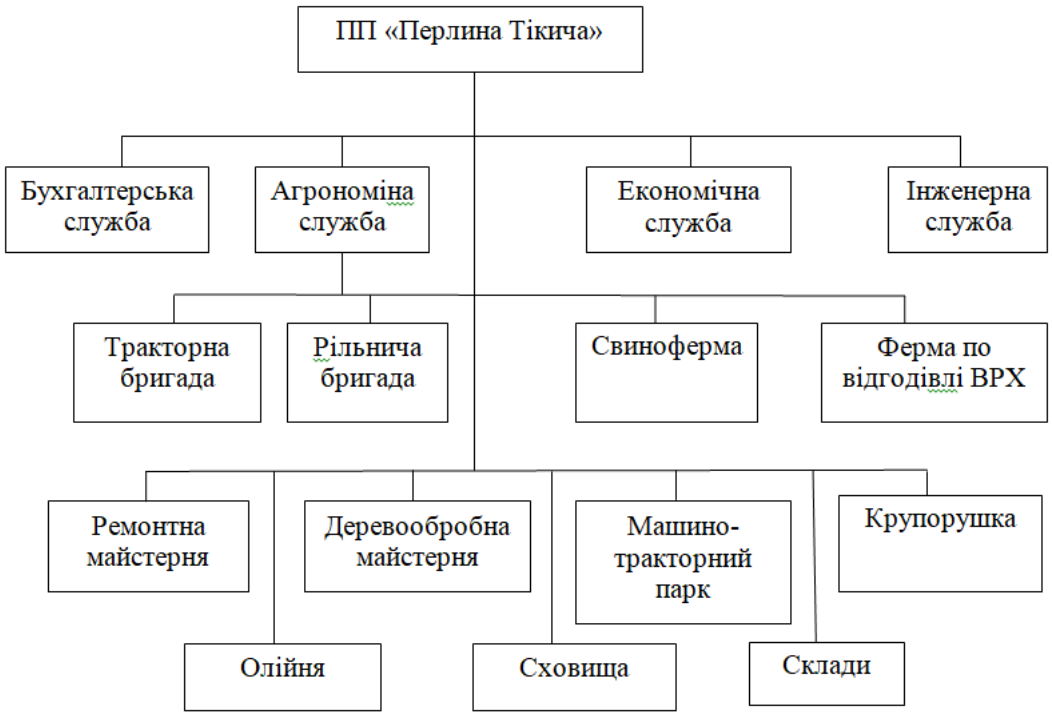

Рис. 2.1. Організаційна структура ПП «Перлина Тікича»

Організаційна структура ПП «Перлина Тікича» (рис. 2.1) включає кілька основних внутрішніх компонентів:

- основні виробничі підрозділи;
- допоміжні служби;
- обслуговуючі підрозділи;

- культурно-побутові об’єкти;
- управлінські служби.

Ця структура тісно пов’язана зі структурою управління підприємством. Під структурою управління розуміють упорядковану систему взаємопов’язаних елементів, яка забезпечує розподіл обов’язків та встановлення службових зв’язків між працівниками і підрозділами. Вона формує основу для організації процесів підготовки, прийняття та реалізації управлінських рішень.

У ПП «Перлина Тікича» функціонує лінійно-функціональна модель управління (рис. 2.2), в якій ключову роль у прийнятті стратегічних рішень відіграють збори засновників. Управління здійснюється директором, який координує роботу головного агронома, головного бухгалтера, інженера з технічного обслуговування, керівника тваринницького підрозділу, економіста та інших спеціалістів.

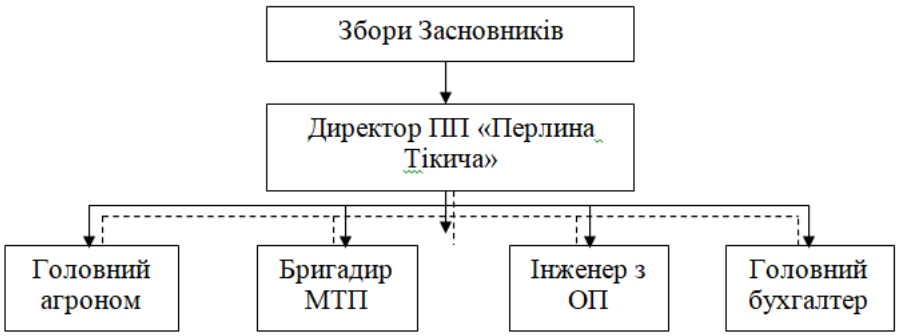

Рис. 2.2. Структура управління ПП «Перлина Тікича»

Основним нормативним актом, що регулює діяльність органів управління ПП «Перлина Тікича», визначає їх склад, структуру, повноваження та порядок функціонування, є Статут підприємства. Саме цей документ встановлює компетенції зборів засновників і директора, окреслює порядок здійснення контролю за діяльністю підприємства, а також визначає права й обов’язки ревізора.

Земельні ресурси є ключовим елементом у діяльності аграрного підприємства. ПП «Перлина Тікича» здійснює свою виробничо-господарську діяльність на землях, які використовуються на умовах оренди. Земельні

ділянки передаються підприємству в користування власниками паїв на основі укладених договорів оренди. Орендна плата може надаватися як у натуральній, так і в грошовій формі, з урахуванням індексації, при цьому орендодавці самостійно обирають зручний для себе спосіб оплати. У випадку натуральної форми розрахунку, орендна плата сплачується в період з 1 жовтня до 30 листопада звітного року в таких обсягах: зерно – 1000 кг, ячмінь – 200 кг, соняшник – 200 кг, кукурудза – 200 кг, цукор – 100 кг.

Проаналізуємо зміну площі сільськогосподарських угідь і ефективність їх використання ПП «Перлина Тікича» упродовж останніх трьох років (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Показники складу та ефективності використання земельних ресурсів у ПП «Перлина Тікича»

Показники	2022	2023	2024	Відхилення 2024 від 2022р.
				%
Всього сільськогосподарських угідь, га	1649	1529,8	1425	13,58
з них рілля, га	1649	1529,8	1425	13,58
Навантаження на 1 середньорічного працівника ріллі, га	61,1	47,8	64,8	+6,06
Урожайність, ц/га: зернових	19,7	32,8	24,7	+25,38
соняшнику	17,0	13,6	20,1	+18,24
Виробництво зерна на 100 га ріллі, ц	647,0	1290,9	1609,9	+148,83
Одержано на 100 га с.-г. угідь: валової продукції	62,4	123,5	125,9	+101,44
валового доходу	30,6	72,1	70,1	+129,25
чистого прибутку	2,8	4,2	10,1	+260,71

Як видно з даних таблиці, з 2022 по 2024 рік загальна площа сільськогосподарських угідь зменшилася на 224 га, що становить 33,6 % від

початкової площі. Підприємство обробляє близько 1500 гектарів сільськогосподарських угідь, має у власності трактори, зернозбиральну техніку, елеватор для зберігання врожаю, кормоцех, ремонтну майстерню. Продукція реалізується як на внутрішньому ринку, так і постачається на переробні підприємства. У зв'язку зі щорічним скороченням площ сільськогосподарських угідь ПП «Перлина Тікича», нарощення обсягів виробництва стає можливим переважно за рахунок підвищення ефективності використання земельних ресурсів.

Одним із ключових чинників виробничого процесу є праця, а її результативність – тобто здатність працівника за певний час виробити відповідну кількість продукції – безпосередньо впливає на загальну ефективність діяльності підприємства. Підприємство налічує працівників, серед яких кваліфіковані механізатори, агрономи, бухгалтери, зоотехніки. Система оплати праці ґрунтується на тарифній та преміальній частинах залежно від обсягів виконаних робіт і врожайності.

Відтак, рівень забезпеченості аграрного виробництва трудовими ресурсами, а також їх раціональне та рівномірне використання мають вирішальне значення, адже саме працівники є основною силою, що забезпечує створення матеріальних благ. Ці аспекти більш детально відображено в таблиці 2.2.

У період з 2022 по 2024 рік у ПП «Перлина Тікича» спостерігаються істотні зміни як у кількісному складі трудових ресурсів, так і в ефективності їх використання. Протягом аналізованого періоду чисельність персоналу зменшилася з 27 до 22 осіб, тобто на 18,5 %. Це може свідчити про оптимізацію кадрового складу або скорочення потреби в робочій силі через впровадження нових технологій чи автоматизацію виробничих процесів.

Таблиця 2.2

Динаміка трудових ресурсів та ефективність їх використання у ПП «Перлина Тікича»

Показники	2022	2023	2024	Відхилення 2024 р. від 2022 р.
				%
Середньорічна чисельність працівників, чол.	27	32	22	-18,5
Прямі затрати праці на продукцію, тис. люд.-год.	46	45	43	-6,5
Виробництво валової продукції в розрахунку на 1 середньорічного працівника, тис. грн.	40,7	59,5	68,5	+68,3
Виробництво валової продукції в розрахунку на 1 люд.-год., грн.	20,0	36,1	35,5	+77,5

Прямі витрати праці на виробництво продукції зменшились на 6,5 % (з 46 до 43 тис. люд.-год.). Це є позитивним показником, який свідчить про підвищення ефективності праці та, можливо, удосконалення організації виробничих процесів. Продуктивність праці в розрахунку на одного середньорічного працівника зросла з 40,7 тис. грн у 2022 році до 68,5 тис. грн у 2024 році, що становить збільшення на 68,3 %. Такий результат свідчить про ефективне використання персоналу, зростання обсягів виробництва або підвищення цінової вартості продукції. Продуктивність праці в перерахунку на одну відпрацьовану людино-годину зросла з 20,0 грн до 35,5 грн, що є зростанням на 77,5 %. Це ще раз підтверджує раціоналізацію використання трудових ресурсів та збільшення ефективності праці.

Аналіз показників свідчить про позитивну динаміку в ефективності використання трудових ресурсів у ПП «Перлина Тікича». Незважаючи на зменшення чисельності працівників, підприємству вдалося досягти істотного зростання продуктивності праці як у розрахунку на одного працівника, так і

на одну людино-годину. Це є свідченням покращення організації виробництва, впровадження сучасних технологій та оптимізації трудових витрат.

Забезпечення сільськогосподарського підприємства основними виробничими фондами значною мірою впливає на розвиток аграрного сектору, темпи зростання обсягів продукції та підвищення продуктивності праці. Відповідний рівень забезпеченості матеріально-технічною базою є запорукою ефективного функціонування господарства. Проаналізуємо рівень оснащеності ПП «Перлина Тікича» основними засобами виробництва та ефективність їх використання на основі даних табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Показники ефективності використання основних виробничих фондів ПП «Перлина Тікича»

Показники	2022	2023	2024
Фондозабезпеченість, тис. грн.	16,0	18,0	18,1
Фондоозброєність, тис. грн.	11,8	8,1	9,1
Фондоємкість, грн.	0,27	0,14	0,14
Фондовіддача, грн.	4,67	7,27	8,38
на 1 грн. основних виробничих фондів, грн.	1,76	4,40	4,27
на 1 грн. основних виробничих фондів, грн.	0,23	0,21	0,63
Норма прибутку, %	9,1	7,5	18,2

Аналіз відхилень показників ПП «Перлина Тікича» за період 2022–2024 років: фондозабезпеченість зросла на 13,13%. Це свідчить про збільшення вартості основних виробничих фондів, що може свідчити про інвестиції у розвиток матеріально-технічної бази підприємства; фондоозброєність знизилась на 22,88%. Це показник вартості основних фондів на одного працівника, і його падіння може свідчити про зменшення капіталовкладень

на одного працівника або про зміну чисельності персоналу; фондоємкість зменшилась на 48,15%, що означає, що на виробництво одиниці продукції витрачається значно менше основних фондів. Це позитивна тенденція, яка свідчить про більш ефективне використання ресурсів. Чистий прибуток загалом подвоївся що є дуже позитивним результатом і вказує на покращення фінансової стабільності підприємства.

Слід підкреслити, що основним напрямком діяльності ПП «Перлина Тікича» є рослинництво. У структурі продукції цієї галузі найбільшу частку займають зернові культури, які за п’ятирічний період забезпечили в середньому 57,4 % загальної виручки від реалізації сільськогосподарської продукції. Друге місце за обсягом виручки посідає соняшник, частка якого становить 36,8 %. Таким чином, спеціалізація ПП «Перлина Тікича» зосереджена на зерново-соняшниковому напрямку. У фінансовому аспекті підприємство має стабільні показники: позитивну динаміку зростання доходів, прибутковість виробництва, високу частку власного капіталу. Основні витрати припадають на закупівлю насіння, мінеральних добрив, паливно-мастильних матеріалів, утримання техніки та виплату заробітної плати.

Кожне сільськогосподарське підприємство прагне до успішної діяльності та розвитку, що неможливо без ефективного управління. Підвищення ефективності управління передбачає комплексну оцінку її рівня за допомогою системи відповідних показників. Значною мірою ефективність роботи господарства залежить від якості управлінської праці. Процес оцінювання ефективності управління діяльністю підприємства ставить завдання вибору методології, на основі якої здійснюватиметься аналіз. В управлінській практиці метод означає систему правил і процедур, що допомагають вирішувати завдання управління для забезпечення сталого розвитку організації. В ПП «Перлина Тікича» оцінка ефективності управління виробництвом проведена за методикою І.Ф. Піскуненка (див. табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Показники ефективності управління виробництвом у ПП «Перлина Тікича»

№ п/п	Показники	2022	2023	2024
1.	Питома вага витрат на управління в собівартості валової продукції, %	16,8	6,2	3,9
2.	Питома вага витрат на оплату праці управлінського персоналу в собівартості валової продукції, %	6,9	4,0	3,5
3.	Питома вага оплати праці управлінського персоналу в загальному фонді оплати праці, %	22,3	18,5	18,8
4.	Припадає працюючих на одного працівника апарату управління, чол.	4	5	4
5.	Виробництво валової продукції: на 1 грн. управлінських витрат, грн. на 1 працівника апарату управління, тис. грн.	7,4 184,7	17,8 316,1	25,1 297,0
6.	Чистий доход: на 1 грн. витрат на управління, грн. на 1 грн. зарплати працівників управління, грн. на 1 працівника апарату управління, тис. грн.	0,5 1,3 10,6	0,5 0,7 8,2	1,8 2,0 22,4

Слід відмітити, що за досліджуваний період у ПП «Перлина Тікича» спостерігається тенденція до зниження загальних результативних показників ефективності управлінської праці.

Загалом виробничо-господарська діяльність ПП «Перлина Тікича» є прибутковою завдяки вдосконаленому управлінню виробництвом, поглибленню спеціалізації та ефективному використанню всіх виробничих ресурсів – земельних, трудових, матеріальних і фінансових.

Таким чином, ПП «Перлина Тікича» є перспективним аграрним підприємством з належною технічною базою, чіткою організаційною структурою та стійкими економічними показниками, що створює основу для ефективного впровадження сучасних інформаційних рішень в управлінні.

Інформаційне забезпечення є важливою складовою управлінського процесу, оскільки від якості, повноти, своєчасності та точності інформації залежить ефективність прийняття рішень. Інформаційне забезпечення управлінського процесу на ПП «Перлина Тікича» в основному здійснюється за допомогою традиційних засобів: паперових документів, електронних таблиць (Microsoft Excel), частково – бухгалтерської програми M.E.Doc та обліку в системі «1С:Підприємство». Інформація збирається, обробляється та передається переважно вручну або з мінімальним рівнем автоматизації, що впливає на швидкість та точність прийняття рішень.

Основні види інформації, які використовуються в управлінні:

- фінансова (звітність, витрати, доходи);
- оперативна (стан техніки, врожайність, погодні умови);
- кадрова (графіки роботи, заробітна плата);
- виробнича (плани посівів, використання добрив, логістика).

Основні джерела управлінської інформації:

Первинні облікові документи – накладні, акти, відомості, що формуються вручну або у програмі «M.E.Doc» для податкового й бухгалтерського обліку.

Excel-таблиці, в яких ведуться обліки посівів, врожайності, витрат на гектар, графіки обслуговування техніки, закупівлі матеріалів тощо.

Телефонні звіти та оперативна інформація – передача даних агрономами, бригадирами, інженерами у вигляді телефонних або усних звітів керівництву.

Попри наявність певного обсягу інформації, що використовується в управлінській діяльності ПП «Перлина Тікича», існує низка проблем, які суттєво знижують ефективність процесу прийняття управлінських рішень, а саме:

- фрагментарність інформаційних потоків – дані передаються різними каналами (усно, телефоном, у вигляді записів у блокнотах або Excel-файлах), що створює ризики втрати або спотворення інформації;

- відсутність єдиної інформаційної платформи — кожен підрозділ працює за власними шаблонами і формами обліку, що унеможливлює автоматизований аналіз ситуації на підприємстві;
- недостатній рівень автоматизації – облік витрат, доходів, виробничих показників здійснюється вручну, що уповільнює процес обробки інформації;
- обмежений доступ до актуальної інформації – управлінський персонал не завжди має змогу оперативно отримати оновлені дані щодо стану полів, витрат, наявності ресурсів тощо;
- низький рівень цифрової грамотності окремих працівників – ускладнює впровадження новітніх ІТ-рішень, знижує якість даних, що надходять у систему обліку;
- відсутність аналітичних інструментів – керівництво не має можливості оперативно порівнювати показники, виявляти відхилення, формувати прогнози на основі даних;
- високий ризик людського фактора – значна залежність від ручного введення даних призводить до помилок, дублювання або втрати інформації.

Наведені недоліки вказують на необхідність глибокої реорганізації системи інформаційного забезпечення. Вони суттєво обмежують можливості підприємства в умовах зростаючої конкуренції, нестабільності ринкових умов та потреби в гнучкому стратегічному плануванні.

РОЗДІЛ 3.
НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

В умовах цифрової трансформації одним із ключових напрямів удосконалення інформаційного забезпечення є впровадження сучасної інтегрованої інформаційної системи управління підприємством. Для удосконалення сучасного управління витратами на сільськогосподарському підприємстві пропонуємо створення системи інформаційного забезпечення управління витратами, яка може мати наступний вигляд (рис. 3.1).

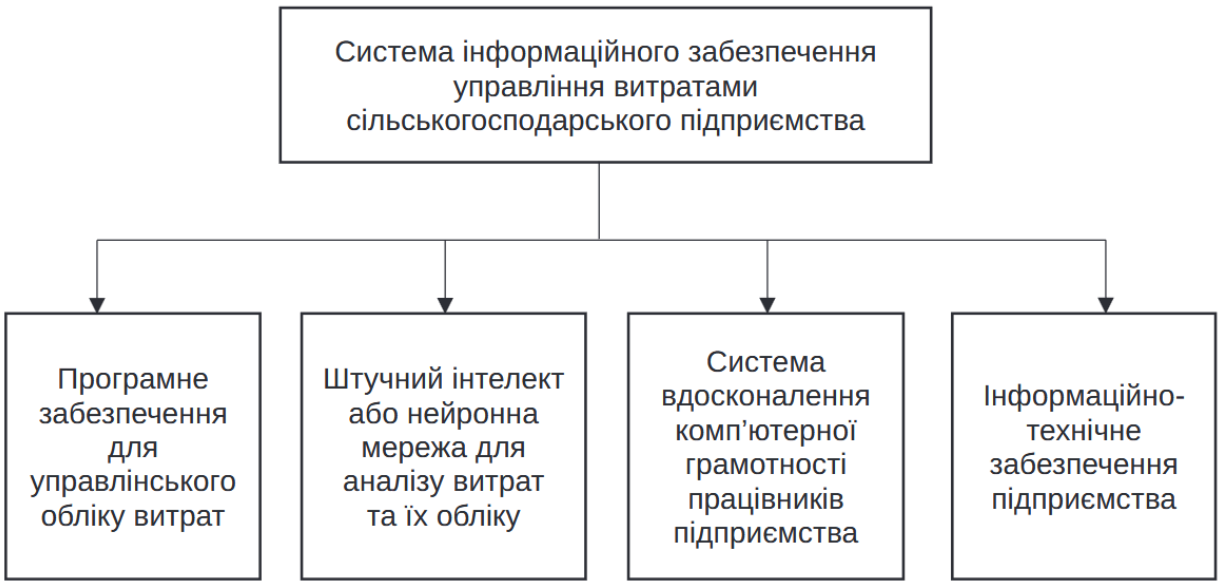

Рис. 3.1. Система інформаційного забезпечення управління витратами ПП «Перлина Тікича»

Система інформаційного забезпечення процесу управління витратами в аграрному підприємстві має включати передусім спеціалізоване програмне забезпечення для ведення управлінського (у тому числі бухгалтерського) обліку витрат. Доцільно також використовувати програми на основі штучного інтелекту, які здатні здійснювати глибокий аналіз витрат та сприяти їх ефективному обліку.

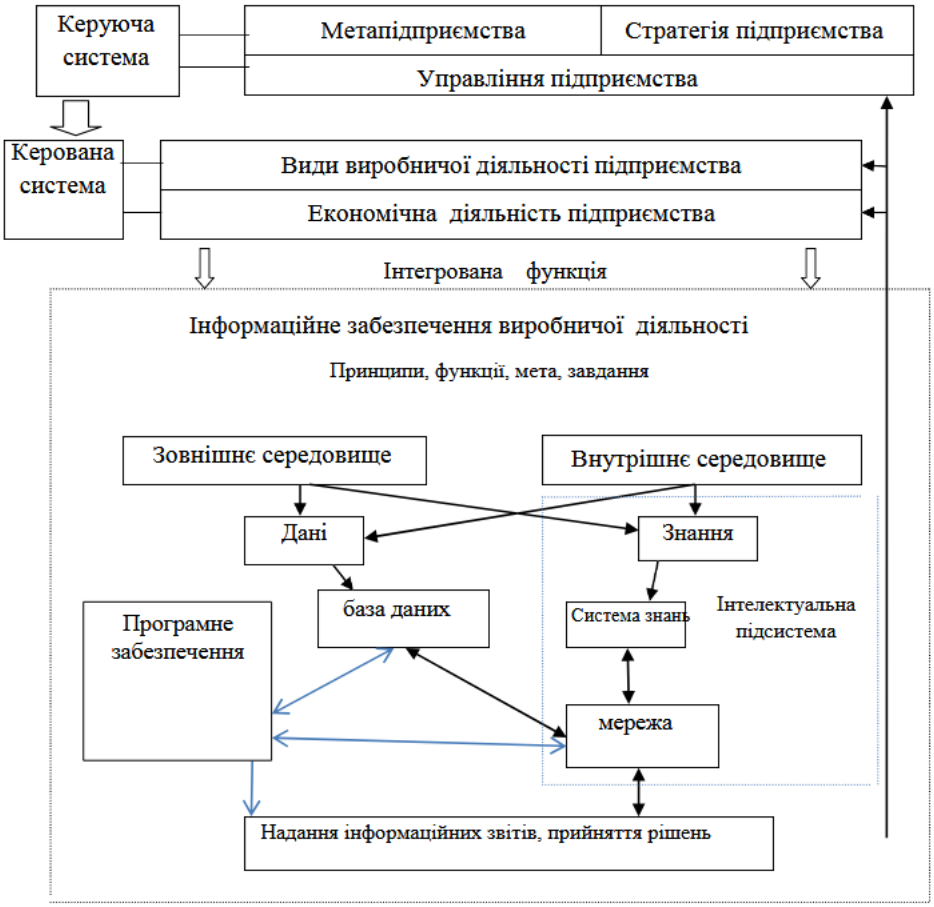

Рис. 3.2. Алгоритм організації системи інформаційного забезпечення виробничої діяльності підприємства [18]

Водночас, з огляду на те, що персонал ПП «Перлина Тікича» часто має обмежені навички користування спеціалізованими комп'ютерними системами, важливим аспектом управління є підвищення рівня комп'ютерної грамотності працівників. З цією метою доцільно впроваджувати навчальні курси, спрямовані на розвиток та удосконалення необхідних інформаційно-технологічних компетенцій.

Крім того, важливою складовою інформаційної підтримки управління витратами є технічне забезпечення підприємства – зокрема, наявність комп'ютерної техніки, яка використовується для виконання облікових та аналітичних функцій із застосуванням відповідного програмного забезпечення.

Для інформатизації обліку витрат на ПП «Перлина Тікича» доцільно використовувати такі програмні пакети:

1. BAS Агро. Бухгалтерія – адаптоване рішення для аграрного сектору на базі платформи BAS, яке забезпечує автоматизований бухгалтерський і податковий облік, облік витрат по виробничих ділянках, культурах, полях та технологічних операціях.
2. BAS. Комплексне управління підприємством – інтегроване рішення, що охоплює всі ключові бізнес-процеси: планування, облік, аналітику витрат, закупівлі, збут, зарплату, управління персоналом тощо. Має модулі для ведення обліку в аграрному виробництві.
3. Agrosystem ERP – спеціалізована ERP-система для аграрних компаній. Забезпечує облік витрат на рівні окремих полів, культур, технологічних операцій, техніки та персоналу, а також аналіз ефективності господарської діяльності.
4. Cropio / OneSoil / EOS Crop Monitoring – системи супутникового моніторингу, які інтегруються з бухгалтерськими рішеннями і дозволяють відстежувати реальні витрати на виробництво за допомогою даних про врожайність, погодні умови, індекси вегетації тощо.
5. 1С:Підприємство 8 – Агро, хоча в Україні платформа 1С поступово замінюється BAS, багато підприємств продовжують використовувати цю систему для обліку витрат, агрономічного планування, управління технікою і персоналом.
6. Microsoft Power BI – не є бухгалтерською системою, але дозволяє ефективно візуалізувати, аналізувати та порівнювати витрати в розрізі культур, полів, сезонів чи інших параметрів, що суттєво посилює управлінські рішення.
7. Zoho Books або QuickBooks – підходять для невеликих підприємств, які ведуть облік витрат у спрощеній формі, але прагнуть автоматизації та аналітики.
8. AgriChain Farm – українська IT-платформа для управління агровиробництвом, що включає модулі планування, обліку витрат,

контролю виконання польових робіт, моніторингу техніки та логістики [16].

Ці програмні рішення дозволяють автоматизувати облік витрат, скоротити помилки, підвищити точність розрахунків і забезпечити аналітичну базу для прийняття ефективних управлінських рішень на сільськогосподарському підприємстві. При цьому дані програмні пакети можуть використовуватись з метою обліку витрат різних категорій, що дасть можливість покращити облік витрат на сільськогосподарському підприємстві. Також програмні пакети для автоматизації обліку можуть бути використані з метою автоматизації аналітичних процесів.

Окрім цього, однією з обов'язкових складових системи інформаційного забезпечення управління витратами на підприємстві має бути штучний інтелект та програми, створені на його основі. Сучасні нейронні мережі мають можливість аналізувати велику кількість даних, виявляти складні залежності, прогнозувати та приймати об'єктивні рішення на основі алгоритмів. Враховуючи це, існує потреба у створенні спеціалізованих систем на основі штучного інтелекту, що дозволить автоматизувати процес обліку витрат на підприємстві. Усе це дозволить не лише покращити процес обліку витрат, але й забезпечити прогнозування витрат на майбутній період, завдяки чому існує можливість вдосконалити діяльність підприємства на основі можливих виявлених недоліків. Окрім цього, створення спеціалізованого програмного забезпечення на основі штучного інтелекту є необхідним за рахунок звільнення людських ресурсів від виконання даних процесів. Завдяки чому існує можливість зменшити кількість працівників, які відповідають за процеси, пов'язані з управлінням витрат, а також спрямувати їх діяльність на розробку нових стратегій та інновацій [10].

Разом з тим, на сьогодні підприємства у сфері сільського господарства стикаються з проблемами, пов'язаними з недостатнім рівнем комп'ютерної грамотності працівників, недостатнім рівнем матеріально-

технічного забезпечення – від покриття мережі Інтернет до браку необхідної кількості комп'ютерів.

Зважаючи на вищезазначене, система інформаційного забезпечення управління витратами в аграрному підприємстві має бути спрямована на усунення існуючих недоліків, що дозволить значно підвищити ефективність господарської діяльності шляхом вдосконалення механізмів контролю та планування витрат.

Доцільним рішенням для ПП «Перлина Тікича» є впровадження ERP-системи (Enterprise Resource Planning) – програмного комплексу, що забезпечує автоматизацію основних бізнес-процесів, включаючи фінанси, виробництво, постачання, логістику, управління персоналом та інші напрямки. ERP-система дозволяє створити єдину інформаційну базу, з якої керівництво підприємства може отримувати актуальні та достовірні дані в режимі реального часу.

Таблиця 3.1

Порівняльний аналіз стану інформаційного забезпечення до та після впровадження ERP-системи для ПП «Перлина Тікича»

Показник	До впровадження ERP	Після впровадження ERP
Швидкість обробки даних	Низька (ручне введення, дублювання)	Висока (автоматизований облік)
Точність управлінських рішень	Низька через неповні або застарілі дані	Висока завдяки актуальній аналітиці
Наявність централізованої бази даних	Відсутня	Присутня
Відстеження виробничих процесів	Часткове, з запізненням	В режимі реального часу
Звітування та аналіз ефективності	Трудомістке, неструктуроване	Швидке, структуроване, автоматизоване
Рівень доступу до даних керівниками	Обмежений	Гнучкий, з контролем прав доступу

Це сприятиме підвищенню прозорості діяльності, скороченню часу на підготовку звітності та покращенню оперативного планування. З урахуванням наведеного аналізу, впровадження інформаційної системи є пріоритетним завданням для покращення управління підприємством ПП «Перлина Тікича». Як приклад рекомендованої ERP-системи можна розглянути «BAS Агропідприємство» або «IT-Enterprise», які адаптовані до потреб аграрного сектору. Вони дозволяють вести облік сільськогосподарських операцій, формувати аграрні плани, контролювати витрати ресурсів та отримувати комплексну аналітику щодо ефективності діяльності.

Таблиця 3.2

Порівняльний аналіз аграрних ERP-рішень для ПП «Перлина Тікича»

Назва системи	Основні функції	Переваги	Недоліки
AgroOffice	Облік полів, техніки, фінансів, планування виробництва	Простота, доступна ціна	Обмежена підтримка аналітики
Cropio	Моніторинг полів, супутникові знімки, контроль техніки	Точне землеробство, IoT-інтеграція	Висока вартість ліцензії
АгріМенеджер	Планування посівів, облік витрат, агрономічні звіти	Зручний інтерфейс, українська локалізація	Потребує навчання персоналу
1С:Агропідприємство	Бухгалтерія, фінанси, логістика, кадровий облік	Інтеграція з податковими звітами	Складне впровадження, висока ціна
Soft.Farm	Геоінформаційна система, моніторинг техніки, агроаналітика	Повна автоматизація, API-зв’язок з GPS-системами	Потребує стабільного інтернет-з'єднання

Крім того, для підвищення ефективності взаємодії з клієнтами та партнерами доцільно впровадити CRM-систему (Customer Relationship

Management), яка дозволяє вести облік контактів, історії взаємодій, відстежувати продажі, планувати маркетингові кампанії.

Переваги впровадження ERP/CRM для ПП «Перлина Тікича»:

- централізований доступ до всіх даних підприємства;
- зниження кількості помилок і дублювання інформації;
- покращення аналітики та прогнозування;
- швидке прийняття управлінських рішень;
- можливість інтеграції з іншими програмними продуктами (наприклад, бухгалтерськими або агрономічними модулями).

Таким чином, впровадження ERP та CRM-системи на ПП «Перлина Тікича» стане важливим кроком до підвищення ефективності управління, зменшення витрат та забезпечення стабільного розвитку підприємства в умовах конкурентного ринку.

Автоматизація облікових та аналітичних процесів є критично важливим компонентом удосконалення інформаційного забезпечення управління на ПП «Перлина Тікича». Вона дозволяє значно підвищити точність, швидкість і об'єктивність фінансових, виробничих і управлінських рішень [35].

Наразі більшість облікових операцій на підприємстві здійснюються вручну або з використанням простих електронних таблиць, що призводить до частих помилок, дублювання даних, затримок у формуванні звітів і зниження оперативності управлінських рішень. Для усунення цих проблем необхідно впровадити автоматизовані облікові системи, які охоплюють основні напрямки діяльності підприємства:

- бухгалтерський облік (з використанням сучасних програмних рішень – «BAS Бухгалтерія», «1С:Підприємство» або хмарні сервіси);
- податковий облік та формування звітності;
- облік товарно-матеріальних цінностей (ТМЦ) із контролем руху запасів, витрат і залишків;

- виробничий облік: контроль за виконанням посівної кампанії, використанням техніки, нормуванням праці та ресурсів;
- аналітична звітність – автоматизоване формування звітів щодо витрат, рентабельності культур, економічної ефективності діяльності структурних підрозділів тощо.

Важливо також забезпечити можливість створення аналітичних панелей (дашбордів) для візуалізації ключових показників ефективності (KPI), що дозволить керівництву швидко реагувати на відхилення від планових показників. Такі інструменти можуть бути реалізовані на базі Power BI, Tableau або інтегрованих модулів ERP-систем.

Ключовими перевагами автоматизації обліку та аналітики є:

- скорочення витрат часу на введення та обробку даних;
- зменшення впливу людського фактору та ймовірності помилок;
- підвищення прозорості фінансово-господарських процесів;
- оперативність отримання аналітичної інформації для прийняття рішень;
- забезпечення відповідності вимогам законодавства щодо звітності.

Отже, впровадження автоматизованих систем обліку та аналітики на ПП «Перлина Тікича» дозволить не лише підвищити ефективність управління, а й сформувати надійне інформаційне підґрунтя для стратегічного розвитку підприємства.

Система інформаційного забезпечення має бути безпосередньо пов’язана із системою управління, основним завданням якої є завдання регулювання. При цьому важливим завданням інформаційного забезпечення є умови структурування даних, де ключове місце займає розробка рішень щодо концентрації та поширення інформації [36].

Рис. 3.3. Інтеграція в інформаційній системі інформаційних потоків підприємства [37]

Ефективне функціонування нових інформаційних систем управління безпосередньо залежить від рівня підготовки персоналу, який з ними працює. Для ПП «Перлина Тікича» важливо не лише впровадити сучасні IT-рішення, але й забезпечити належний рівень цифрової грамотності працівників.

На даний момент у структурних підрозділах підприємства спостерігається недостатній рівень володіння сучасними комп'ютерними технологіями, що створює бар'єри для автоматизації облікових та управлінських процесів. Частина працівників має труднощі з користуванням навіть базовими інструментами, такими як Excel, M.E.Doc або внутрішні інформаційні системи.

У зв'язку з цим пропонується реалізувати наступні заходи:

Проведення регулярних навчальних тренінгів з використанням ERP- та CRM-систем, бухгалтерського програмного забезпечення, аналітичних платформ (Power BI, Google Data Studio тощо) [37].

Розробка внутрішніх інструкцій та відео-матеріалів для самостійного опрацювання працівниками, адаптованих під конкретні завдання підприємства.

Залучення ІТ-консультантів або зовнішніх тренерів для підвищення рівня кваліфікації персоналу у сфері цифрової трансформації.

Оцінка рівня цифрових навичок шляхом періодичного тестування і формування індивідуальних планів розвитку для співробітників.

Мотивація персоналу через систему преміювання або включення ІТ-компетентності до показників ефективності праці.

Підвищення ІТ-кваліфікації дозволить:

- швидше освоїти нові інформаційні рішення;
- знизити кількість помилок при введенні та обробці даних;
- підвищити загальну продуктивність праці;
- залучити персонал до активної участі в цифровій трансформації підприємства.

Таким чином, розвиток цифрових навичок персоналу є необхідною умовою ефективного впровадження інформаційних систем і важливим елементом загальної стратегії модернізації управлінських процесів на ПП «Перлина Тікича».

Упровадження запропонованих заходів щодо удосконалення інформаційного забезпечення управління на ПП «Перлина Тікича» матиме низку позитивних результатів, що відчутно позначаться на загальній ефективності роботи підприємства.

1. Підвищення оперативності та обґрунтованості управлінських рішень.

Завдяки впровадженню ERP- і CRM-систем керівництво зможе в режимі реального часу отримувати актуальну інформацію щодо фінансового стану, ходу виробничих процесів, стану ресурсів, ефективності діяльності підрозділів. Це дозволить ухвалювати стратегічні та тактичні рішення на основі повної й достовірної інформації.

2. Зменшення витрат і підвищення рентабельності.

Автоматизація облікових процесів та аналітики дозволить уникнути дублювання інформації, мінімізувати помилки, підвищити точність розрахунків. Це сприятиме оптимізації використання ресурсів, зменшенню виробничих витрат і підвищенню рентабельності діяльності підприємства.

3. Зростання продуктивності праці.

Покращення рівня цифрової грамотності працівників і впровадження зручних програмних рішень зменшить навантаження на персонал, спростить виконання рутинних завдань і дозволить зосередитися на стратегічно важливих функціях. Це призведе до зростання загальної продуктивності праці.

4. Забезпечення прозорості діяльності.

Інтеграція даних у єдину інформаційну систему дозволить керівництву мати чітке уявлення про всі аспекти роботи підприємства. Це важливо як для внутрішнього контролю, так і для взаємодії з державними структурами, аудиторами, інвесторами тощо.

5. Підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Завдяки сучасному інформаційному забезпеченню ПП «Перлина Тікича» зможе швидше адаптуватися до ринкових змін, ефективно реагувати на виклики середовища та впроваджувати інноваційні підходи в управлінні.

6. Створення основи для подальшої цифрової трансформації.

Запропоновані заходи є першим етапом у створенні цифрового підприємства. Надалі на цій основі можливе впровадження аграрних ГІС, елементів штучного інтелекту, прогнозної аналітики тощо.

У цілому очікується, що реалізація комплексу заходів з удосконалення інформаційного забезпечення дасть змогу:

- скоротити час на підготовку управлінської звітності на 30-50%;
- знизити витрати, пов’язані з обробкою інформації, на 20-40%;
- підвищити точність планування та прогнозування діяльності підприємства;

- забезпечити повну інтеграцію між підрозділами на основі єдиної інформаційної бази.

Таким чином, модернізація інформаційного забезпечення управління є ключовим чинником успішного розвитку ПП «Перлина Тікича» в сучасних умовах.

Подолання наведених проблем можливе лише через комплексний підхід до впровадження автоматизованих систем управління з урахуванням специфіки діяльності ПП «Перлина Тікича», навчання персоналу та оптимізації інформаційних потоків. На даний момент підприємство не використовує спеціалізованих ERP-систем або програм для інтегрованого управління. Це створює низку проблем: дублювання інформації в різних підрозділах; низька швидкість формування управлінських звітів; високий ризик помилок при ручному введенні даних; відсутність централізованої інформаційної бази; складнощі у відстеженні виробничих показників у режимі реального часу.

Крім того, існує проблема недостатньої стандартизації форматів обліку, що ускладнює порівняння даних між підрозділами та аналіз ефективності.

Отже, стан інформаційного забезпечення на підприємстві є фрагментарним і потребує суттєвої модернізації. Застосування сучасних програмних рішень (ERP, CRM, аграрні IT-платформи) дозволить створити єдину інформаційну систему, що підвищить ефективність управління, оперативність контролю та якість аналітики.

Для визначення потенційної економічної ефективності запропонованих заходів варто визначити загальні витрати на впровадження систем автоматизації та потенційні доходи/економію від їх введення. Витрати на впровадження ERP- та CRM-систем систем (з розробкою чат-боту в месенджері Telegram) представлені в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Витрати на впровадження CRM та ERP-системи (з розробкою чат-боту в месенджері Telegram) для ПП «Перлина Тікича»

№	Стаття витрат	Характеристика	Значення, грн
1.	Витрати на консалтинг	Пов'язані з оцінкою потреб підприємства, розробкою плану впровадження	5000,00
2.	Ліцензійні витрати	Так як ми не розробляємо MES та ERP-систему з нуля, будемо використовувати існуючі програмні продукти по ліцензії	100000,00 за перший рік + 30000,00 за кожний наступний
3.	Розробка чат-боту	Розробка та підтримка чат-боту в мережі Telegram	35000,00 + 2000,00 грн/міс за підтримку чат-боту
4.	Коригування та налаштування	Включає налаштування модулів, встановлення прав доступу, інтеграцію з існуючими системами, адаптацію інтерфейсу користувача та інші налаштування	Включені у вартість впровадження та ліцензію
5.	Навчання та підтримка	Вартість навчання персоналу, який буде використовувати систему	Входить в ціну ліцензії, вартість навчання керуванням чат ботом – 5000,00
6.	Інфраструктурні витрати	Сервери, комутатори, мережеві кабелі, засоби зберігання даних та інші технічні компоненти. Також це обладнання робочих місць працівників технікою для підтримки сучасного ПЗ.	Орієнтовно 150000,00 на 5 років
7.	Непередбачувані витрати		50000,00
Сума витрат за 5 років			460000,00

Суму витрат рахували за 5 років, тому що такий термін корисного використання обладнання та інфраструктурних елементів. Потенційні доходи/економія від впровадження автоматизованих систем управління + чат-боту представлені в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3.

Потенційні доходи/економія від впровадження автоматизованих систем управління для ПП «Перлина Тікича»

№	Стаття доходів/ економія	Характеристика	Значення, грн
1.	Економія заробітної плати	Нововведення створює економію заробітної плати тих працівників, які мали б виконувати цю роботу у випадку відсутності системи автоматизації: 2 особи (додаткові менеджер з продажів та менеджер з постачання)	432000,00 на рік (18000,00 грн/міс. На 1 особу)
2.	Дохід від оптимізації процесів закупівлі	Потенційних дохід визначити неможливо через нестабільну ситуацію на ринку та війну в Україні	-
Сума потенційних доходів/економії за 5 років			2160000,00

Навіть без прямого порівняння видно, що сума потенційної економії від введення пропонованих систем автоматизації більша за прогнозовані витрати майже в 5 разів. Потенційно, витрати на впровадження CRM та ERP системи (з розробкою чат-боту в месенджері Telegram для ПП «Перлина Тікича» окупляться майже за рік. Дані розрахунки підтверджують актуальність та доцільність впровадження автоматизованих систем управління в різні напрями діяльності ПП «Перлина Тікича». Розрахувати комплексний дохід від впровадження таких систем не є можливим через відсутність прогнозованих фінансових результатів діяльності підприємства та нестабільну ситуацію як всередині країни (війна), так і за її межами.

В умовах сучасного аграрного ринку ефективне управління підприємством неможливе без сучасного, автоматизованого та інтегрованого інформаційного забезпечення. Виходячи з виявлених проблем та недоліків, ПП «Перлина Тікича» потребує впровадження комплексних заходів з удосконалення інформаційного середовища управлінської діяльності.

Основні напрями вдосконалення:

1. Впровадження сучасної ERP-системи, адаптованої до сільськогосподарської діяльності.

Доцільно обрати спеціалізовані програмні продукти, такі як «AgroOffice», «Cropio», «АгріМенеджер» або «1С:Агропідприємство», які дозволяють:

- інтегрувати бухгалтерський, податковий, управлінський облік;
- формувати електронні карти полів і контролювати стан посівів у режимі реального часу;
- вести облік витрат і матеріальних ресурсів за культурами і полями;
- автоматизувати кадрову, технічну та логістичну складові.

2. Централізація інформаційних потоків. Створення єдиної бази даних з розмежованим доступом для різних підрозділів забезпечить цілісність, повноту та актуальність інформації. Це дозволить уникнути дублювання даних, прискорить процес прийняття рішень і знизить навантаження на адміністративний персонал.

3. Автоматизація процесів збору первинної інформації.

Встановлення датчиків контролю витрат пального, GPS-моніторингу техніки, систем точного землеробства забезпечить оперативне отримання достовірних даних про стан техніки, виконані роботи, споживання ресурсів тощо.

4. Впровадження цифрової аналітики та звітності.

Застосування BI-систем (Business Intelligence), наприклад, Power BI, дозволить формувати гнучкі звіти, візуалізації, дашборди для відстеження ключових показників: рентабельність культур, собівартість виробництва, структура витрат, ефективність праці.

5. Підвищення цифрової компетентності персоналу.

Необхідно організувати внутрішнє навчання або залучити зовнішніх спеціалістів для проведення тренінгів, майстер-класів із використання програмного забезпечення, електронного документообігу, роботи з аналітичними панелями.

6. Уніфікація форматів документів та стандартів обліку.

Встановлення єдиних шаблонів для звітності, облікових форм та технічних журналів забезпечить сумісність даних і спростить обмін інформацією між підрозділами.

7. Забезпечення кібербезпеки та надійного зберігання даних.

Важливо створити резервні копії інформації, впровадити системи аутентифікації та контролю доступу до важливих управлінських даних, що мінімізує ризики втрати або несанкціонованого втручання.

Для підвищення ефективності управлінської діяльності ПП «Перлина Тікича» необхідно реалізувати комплекс заходів, спрямованих на модернізацію інформаційного забезпечення. Пропозиції охоплюють технічні, програмні та організаційні аспекти:

Впровадження сучасної ERP-системи, орієнтованої на аграрний сектор. Запровадження інтегрованої інформаційної системи управління (ERP) дозволить автоматизувати основні бізнес-процеси підприємства, включаючи:

- облік посівних площ, витрат і врожайності;
- управління запасами (насіння, добрива, паливо, запчастини);
- облік технічного обслуговування й ремонту;
- ведення тваринницького обліку;
- фінансовий і податковий облік;
- формування аналітичних звітів та прогнозування.

Доцільно розглянути спеціалізовані рішення, зокрема, AgroOffice, Soft.Farm, Cropio, 1С:Агропідприємство – для точного обліку аграрних процесів; інтеграцію з бухгалтерськими програмами, такими як M.E.Doc, 1С:Бухгалтерія або Master:Бухгалтерія.

Єдина база даних усіх підрозділів дозволить уникнути дублювання інформації, підвищить її актуальність і надасть керівництву повний огляд ситуації на підприємстві. Необхідно забезпечити автоматичну синхронізацію даних між підрозділами; захист та резервне копіювання даних; контроль прав доступу до інформації відповідно до ролей користувачів.

Рекомендується перевести первинні документи (накладні, акти, облікові відомості) в електронну форму з використанням електронного підпису. Це зменшить паперовий документообіг, прискорить обробку інформації та спростить пошук документів.

Для агрономів, механізаторів та інженерів доцільно впровадити мобільні застосунки, через які можна фіксувати: поточний стан полів; виконання технологічних операцій (посів, обприскування, збирання); витрати пального, насіння, добрив; поломки техніки або потребу в обслуговуванні.

Це дозволить передавати дані в режимі реального часу та покращить оперативність управління.

Впровадження систем супутникового моніторингу та GPS-контролю/ Застосування супутникових знімків та GPS-трекінгу техніки дозволить: відстежувати дотримання агротехнологічних карт; контролювати переміщення сільгоспмашин; виявляти проблемні ділянки полів; оптимізувати витрати на ПММ.

Підвищення цифрової грамотності персоналу. Для ефективного використання ІТ-рішень необхідно організувати: навчання працівників роботі з ERP-системами, електронними таблицями та мобільними додатками; регулярне підвищення кваліфікації ІТ-користувачів; залучення ІТ-консультанта на період впровадження системи.

Інтеграція інформаційної системи з банківськими, податковими та логістичними сервісами. Автоматичний обмін даними з зовнішніми організаціями дозволить швидше формувати та подавати звітність; вести контроль над фінансовими операціями; ефективно планувати логістику збуту продукції.

Очікуваний ефект від впровадження заходів: скорочення часу на обробку даних на 40–60%; зменшення кількості помилок при введенні інформації;підвищення точності управлінських рішень; покращення планування виробничих і фінансових процесів; зростання прозорості діяльності підприємства.

Загалом, реалізація запропонованих заходів сприятиме переходу ПП «Перлина Тікича» до сучасної моделі цифрового агробізнесу, що забезпечить стійкий розвиток підприємства в умовах конкурентного ринку.

На сучасному етапі аграрні підприємства є ключовою ланкою в економічному комплексі будь-якої держави, оскільки саме вони відіграють важливу роль у забезпеченні її продовольчої безпеки. Відповідно, підвищення ефективності їх функціонування є нагальною необхідністю. Одним із стратегічних напрямів удосконалення діяльності сільськогосподарських підприємств є активна інформатизація, яка забезпечує низку переваг для управління.

ВИСНОВКИ

У дипломній роботі досліджено теоретичні аспекти інформаційного забезпечення управління підприємством, проведено аналіз існуючого стану на ПП «Перлина Тікича», виявлено основні проблеми та запропоновано шляхи їх вирішення шляхом впровадження сучасних інформаційних технологій. Практичне значення роботи полягає в можливості використання розроблених рекомендацій для підвищення ефективності управління підприємством.

Інформаційне забезпечення є однією з ключових складових ефективного управління сучасним аграрним підприємством, оскільки воно створює основу для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, планування, контролю та аналізу господарської діяльності.

Дослідження показало, що в ПП «Перлина Тікича» вже сформовано базову інформаційну систему, яка охоплює облік, звітність, документообіг і внутрішню аналітику. Водночас існує низка недоліків, зокрема: фрагментарність інформаційних потоків, обмежене використання сучасних цифрових технологій, недостатня інтегрованість підсистем обліку та аналізу.

Було встановлено, що серед основних джерел управлінської інформації переважають первинні бухгалтерські документи та звітність, які не завжди забезпечують повноту, оперативність і точність даних, необхідних для стратегічного управління.

З метою підвищення ефективності інформаційного забезпечення управлінської діяльності на підприємстві запропоновано комплекс заходів, серед яких: впровадження сучасної ERP-системи, автоматизація облікових процесів, створення внутрішнього аналітичного інформаційного модуля, побудова єдиної бази управлінської звітності.

Реалізація запропонованих заходів сприятиме підвищенню якості управлінських рішень, зниженню витрат часу на обробку інформації, зменшенню ризику прийняття неефективних рішень, а також підвищенню конкурентоспроможності підприємства в умовах ринкової економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Vakulenko Vitalii, Liu Xiaowei. Formation of information support system for the management of agricultural enterprises. Economics & Education. 2022. Vol. 3. P. 6-11.
2. Батьковець Г. А. Управління бізнес-процесами торговельних підприємств на основі формування ефективного інформаційного поля. Інноваційна економіка. Всеукраїнський науково-виробничий журнал. 2013. № 5. С. 309-312.
3. Бебик В. М. Інформаційно-комунікаційний менеджмент у глобальному суспільстві: психологія, технології, техніка паблік рилейшнз : монографія. Київ: МАУП, 2015. 440 с.
4. Безбородова Т. В. Структурно-морфологічна модель системи інформаційного забезпечення процесу управління. Економіка та держава. 2017. № 4. С. 27-29.
5. Безбородова Т.В. Структурно-морфологічна модель системи інформаційного забезпечення процесу управління. Економіка та держава. 2007. № 4. С. 27-29.
6. Бондар, О. С.,Трофимчук М. І. Системний підхід до управління підприємствами на основі автоматизації бізнес-процесів. Агросвіт. № 16. 2021. С. 34-44.
7. Бруханський Р. Проблеми і пріоритети інформаційного забезпечення стратегічного менеджменту сільськогосподарських підприємств України. Економічний аналіз. 2011. Вип. 9, Ч. 2. С. 69-71.
8. Вакуленко В., Сяовей Л. Тенденції розвитку системи інформаційного забезпечення сільськогосподарського виробництва в умовах гарантування продовольчої безпеки. International Science Journal of Engineering & Agriculture. 2023. № 6. P. 23-30.
9. Вакуленко В.Л., Мялковський В.А., Лю Сяовей. Організація системи інформаційного забезпечення управління витратами

сільськогосподарських підприємств. Економіка та суспільство. № 57. 2023. Електронний ресурс: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3214

10. Варналій З. С. Вплив розвитку інформатизації суспільства та інформаційно-комунікаційних технологій на інтеграцію у глобальний ринок факторів виробництва. Формування ринкових відносин в Україні. 2015. № 8. С. 66-69.
11. Веретін Л. С. Інформаційне забезпечення як одна із передумов удосконалення управління продуктивністю підприємства. Ефективна економіка. 2015. № 4. http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4469.
12. Височин І. Інформаційне забезпечення управління товарооборотом підприємств роздрібної торгівлі. 2011. № 7 (114). С. 3-7.
13. Голей Ю. М., Дрік І. А. Аналіз використання штучного інтелекту в системах управління бізнес-процесами: переваги та недоліки. Інформаційні технології, керування процесами та інноваційними проєктами. URI: https://fti.dp.ua/conf/2023/05247-0555/11
14. Горобець Н. М., Хомякова Д. О. Перспективі використання цифрових технологій в діяльності аграрних підприємств. Ефективна економіка 2021. Випуск № 1. С. 43-54.
15. Гусєва О.Ю., Легомінова С.В. Діджиталізація як інструмент удосконалення бізнес-процесів, їх оптимізація. Менеджмент. Бізнес, № 1. 2018. С.33-39.
16. Денисенко М. П. Інформаційне забезпечення ефективного управління підприємством. Економіка і держава. 2016. № 7. С. 19-24.
17. Денисенко М.П. Інформаційне забезпечення інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства. Економіка та держава. 2019. №7. С. 43-49.
18. Долгова Л.І., Ямненко Г.Є. Використання інструментарію інформаційних систем для автоматизації бізнес-процесів підприємницької діяльності. Економічний аналіз. № 2. 2021. С. 90-97.

19. Зелінська О. В., Сухоцька О. М. Використання сучасних інформаційних технологій в агропромисловому секторі. Галицький економічний вісник. 2016. Випуск № 2. С. 148-152.
20. Коваленко О.О. Створення інформаційного мережевого простору організації. Методологія та моделювання : монографія. Вінниця : ВЦ ВФЕУ, 2019. 232 с.
21. Корнєєв Ю.О. Інформаційне забезпечення розвитку підприємницької діяльності. Вісник НАН України. 2008. № 5. С. 24-31.
22. Кулицький С.П. Основи організації інформаційної діяльності у сфері управління: МАУП, 2012. 426 с.
23. Ліщинська, Л. Б. Основні аспекти автоматизації роботи з клієнтами засобами CRM-систем. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки, № 5. 2019. С. 206-2019.
24. Мазур В.С. Нові підходи і форми менеджменту, як особливого типу управління. Пріоритети економічного розвитку України: історія та сьогодення. 2016. С. 178-183.
25. Маслак О. І. Інформаційне забезпечення процесу управління стратегічною стійкістю підприємства. Інвестиції: практика та досвід. 2015. № 4. С. 23-25.
26. Матвієнко-Біляєва Г.Л. Автоматизація бізнес-процесів як необхідна умова ефективності організацій. Математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці. Бізнес-навігатор № 3. 2022. С. 155-160. https://doi.org/10.32847/businessnavigator.
27. Мороз Т. О. Система інформаційного забезпечення аграрного сектору України. Інфраструктура ринку 2020. Випуск № 42. С. 395-400.
28. Москаленко В. А. Механізм впровадження системи управління витратами на підприємствах агропромислового виробництва. Агроекологічний журнал 2021. Випуск № 1. С. 196-205.
29. Мурашко І. Бухгалтерський та управлінський облік як основа інформаційного забезпечення управлінської діяльності // Економіка та

суспільство. 2022. № 41. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-48.

30. Овчарова Н. В., Кравченко О. В., Бобошко Р. М. Формування обліково-аналітичного забезпечення управління витратами сільськогосподарських підприємств. Економіка та суспільство. 2021. Випуск № 30. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-30-45.
31. Палагута С. С. Особливості інформаційного забезпечення управління підприємств і організацій // Глобальні та національні про-блеми економіки. 2017. Вип. 16. С. 418-421. http://global-national.in.ua/archive/16-2017/85.pdf.
32. Педченко Н. С. Системний підхід до інструментарію інформаційного забезпечення стратегічного управління потенціалом розвитку підприємства. Інноваційна економіка. 2012. № 8(34). С. 260-266.
33. Пенюк В. О. Організаційний базис інформаційного забезпечення діагностики кадрового потенціалу К. : КНТЕУ. 2017. № 3 (113). С. 105-116.
34. Петрик І. В. Впровадження системи планування ресурсів підприємства (ERP) в бізнес-процеси підприємства. Scientific notes of Lviv University of Business and Law, 2020. С. 71-75.
35. Савченко В. М., Кононенко Л. В., Савченко О. С. Організаційні аспекти формування інформаційної системи управління витратами сільськогосподарських підприємств. Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету 2014. Випуск № 25. С. 435-439.
36. Скриньовський Р., Гладун В., Крамар М. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку на підприємстві. Path of Science. 2019. Vol. 5. № 2. P. 3001-3010.
37. Тронь С. П. Аналіз інформаційного забезпечення торговельних підприємств / С. П. Тронь // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2016. Вип. 7(3). С. 135-138.

38. Чазов Є. В. CRM-системи для малого бізнесу: необхідність та способи впровадження. Економіка і суспільство. 2017. С. 391-397. https://economyandsociety.in.ua/journals/8_ukr/68.pdf
39. Чумак Г. Управління витратами підприємства: функціональний аспект. Modeling the development of the economic systems. 2022. Випуск № 4. С. 160–165.
40. Шевчун М. Б. Логістика як система управління матеріальними та інформаційними потоками на торговельному підприємстві Всеукраїнський науково-виробничий журнал «Інноваційна економіка». 2012. № 4(30). С. 219-223.